

Att få ett nytt kulturarv

Förstudie till integrationsprojekt i Gyttorps centrum

2008

Charlotta Hagberg

Örebro läns museum
Rapport 2008:14

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Etapp 1 - Metod	5
Dörrknackning	5
Informationsinsamling	5
Samarbetspartners	5
Etapp 1 - Frågor	6
Etapp 1 - Svar	7
Känd arkitekt	7
Byggnadsminne	7
Intresse	7
Informationsvägar	7
Norabostäder	8
Gyttorps Byalag	8
Hemland och hemspråk	8
Resultat/Diskussion	9
Kunskap och intresse	9
Informationsvägar	9
Språk	10
Norabostäder	10
Etapp 2	12
Fortsättning på projektet	12
Problematik och tidigare erfarenheter	12
Samarbetspartners	12
Käll- och litteraturförteckning	13
Muntliga källor	13
Internetsidor	13

Bakgrund

Örebro läns museum arbetar tillsammans med Länsstyrelsen i Örebro län sedan några år tillbaka med att framställa information om kulturhistoriskt intressanta platser i länet. Stor vikt läggs vid att informationen ska vara lättillgänglig både fysiskt och till sitt innehåll, den ska vara till för alla människor oavsett personlig förmåga eller bakgrund. Informationen ges på svenska, engelska och tyska. Vad vi inte vet är om informationen når personer med utländsk bakgrund.

Projektets upprinnelse består av bl.a. av några frågeställningar. ”Är information vi producerar idag begriplig för personer med utländsk bakgrund? Och hur tillgängliggör vi länets kulturmiljöer för personer med utländsk bakgrund?”

I projektet/förstudien ”Att få ett nytt kulturarv” har kontakt etablerats med personer som bor i samma bostadsområde och som har utländsk bakgrund. I denna förstudie har vi tagit reda på vad dessa personer vet om sin boendemiljö, vilka informationsbehov de har och hur informationen ska utformas. I nästa steg avser vi att arbeta med att ta fram information om kulturmiljön i det aktuella bostadsområdet. Arbetet ska då utföras i nära samarbete med de boende.

Vi valde att genomföra projektet/förstudien i bostadsområdet Gyttorps centrum, Nora kommun. Bebyggelsen är kulturhistoriskt intressant och blev byggnadsminne för tio år sedan. Bostadsområdet omfattar ca 120 lägenheter varav ca 15-20¹ är uthyrda till personer med utländsk bakgrund.

Projektet är uppdelat i två etapper, varav denna rapport huvudsakligen tar upp etapp 1, en förstudie som berör insamling av information, intervjuer med boende med utländsk härkomst samt kontakter med kommun och fastighetsägare. Resultatet av förstudien ligger som grund för en diskussion om hur etapp 2, själva genomförandet av projektet, kan genomföras.

Förstudien har utförts av Charlotta Hagberg, byggnadsantikvarie, under 6 veckor i oktober och november 2008 med hjälp av bidrag från Länsstyrelsen i Örebro län.

---

¹ Moberg, 2008-10-15

Etapp 1 - Metod

Dörrknackning

För att få reda på vad de boende (med utländsk bakgrund) i Gyttorps centrum idag vet om sitt bostadsområde samt om de är intresserade av att lära sig mer om kulturmiljön gick jag runt i området och knackade dörr. Detta hade underlättats om Norabostäder hade haft möjlighet att lämna ut namn och adress till de boende med utländsk bakgrund, men detta var emot deras policy. Jag gick istället runt i området och ringde på hos de boende som inte hade ”svenskklingande” namn på dörrskylten.

Genom att knacka dörr träffade jag på sammanlagt 11 familjer (24 personer). Jag valde att göra besöken på eftermiddagen då jag hoppades att fler familjer skulle vara hemma. Tyvärr var det minst fyra familjer som inte var hemma vid de tillfällen som jag besökte Gyttorps centrum och dessa familjer har jag ej kunnat nå. Det kan även finnas fler familjer som jag inte har haft möjlighet att prata med då Norabostäder inte ville lämna ut information om de boende med utländsk härkomst.

Informationsinsamling

Innan jag tog kontakt med de boende i Gyttorps centrum valde jag att läsa och studera det som tidigare är skrivet om Gyttorps centrum och Ralph Erskine. Jag försökte även via Internet hitta liknande integrationsprojekt som utförts runt om i landet för att ha något att jämföra med. Jag kunde tyvärr inte finna någon information om att liknande projekt utförts.

Samarbetspartners

Under etapp 1 har jag även varit i kontakt med eventuella samarbetspartners för etapp 2. De jag kontaktade var Gyttorps Byalag, Norabostäder samt Nora kommun (kultur- och fritidsavdelningen). De har alla meddelat intresse att delta i en eventuell etapp 2.

Etapp 1 - Frågor

Inför min dörknackning i området hade jag sammanställt ett antal frågor som jag ville ha svar på. Frågorna var:

- Vad vet du om ditt bostadsområde?
- Vet du att det är en känd arkitekt som ritat alla byggnader?
- Vet du att bostadsområdet är ett byggnadsminne? Vet du vad ett byggnadsminne är för något och vad det innebär?
- Skulle du vilja lära dig mer om Gyttorps centrum och dess kulturhistoriska värde?
- Hur vill du i så fall få informationen?
- Har du fått någon information från Norabostäder angående Gyttorps centrums kulturhistoriska värde när du flyttade in?
- Har du besökt någon av de två visningslägenheter med 1950-tals inredning som Gyttorps Byalag har gjort i ordning i byggnaden Svartsjö? Har du sett den lilla utställningen om Ralph Erskine som Byalaget har gjort?

Utöver dessa frågor frågade jag även vilket land de kom ifrån samt vilket som var deras hemspråk.

Beroende på de boendes kunskaper i svenska tog ”intervjuerna” från allt mellan några minuter upp till drygt en timme. Jag blev mycket väl bemött vid alla möten med de boende men det var ibland svårt att bli förstådd.

Etapp 1 - Svar

Här nedan redovisas svaren på de frågor som jag ställde till de boende.

Känd arkitekt

På frågan om man visste om att bostadsområdet var ritat av en känd arkitekt svarade 15 personer av 23 tillfrågade att man inte visste om detta. Av de 8 personer som svarade att de visste om det hade fått informationen av Enar Moberg (Gyttorps Byalag), av en lärare eller av en granne.

Byggnadsminne

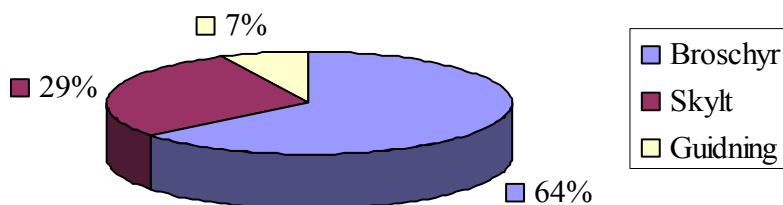
Av 23 tillfrågade visste endast 4 personer om att Gyttorps centrum är ett byggnadsminne. Av dessa 4 personer var det dock ingen som riktigt visste vad ett byggnadsminne är för något.

Intresse

Av 24 tillfrågade svarade 21 personer att de var intresserade eller mycket intresserade av att lära sig mer om sitt bostadsområde och dess kulturhistoriska värde.

Informationsvägar

Vid min dörrknackning frågade jag de boende på vilket sätt de ville få information om Gyttorps centrum och dess kulturhistoriska värden. Min första tanke var att de själva skulle komma med förslag på olika informationsvägar. Detta visade sig dock vara svårt så jag gav tre förslag – guidning, broschyr eller skyltar. Jag valde att tillåta mer än ett svarsalternativ/röst per person. Flest röster fick broschyren(18), därefter kom skyltar(8) och sist kom guidningar(2). Se cirkeldiagram nedan.

En del av de boende sa att en broschyr var det bästa sättet för dem att ta till sig informationen. Då kunde de sitta hemma i lugn och ro och läsa och eventuellt slå upp svåra ord i ett lexikon. Det framkom önskemål att en eventuell broschyr eller skylt även skulle ha text på arabiska och/eller persiska. En annan önskan var att få en guidning på persiska.

Norabostäder

Ingen av de tillfrågade kunde minnas att de fått någon information av Norabostäder gällande det kulturhistoriska värdet av Gyttorps centrum. En person svarade att familjen möjligtvis kunde ha fått någon slags information när det flyttade till Gyttorps centrum men att familjen vid den tiden inte kunde så bra svenska och att de i så fall inte läst informationen.

Gyttorps Byalag

Ingen av de tillfrågade visste om att Byalaget har gjort i ordning två visnings/uthyrningslägenheter som de har inrett med enbart 1950-tals inredning. Ingen hade heller sett den lilla utställningen om Ralph Erskine.

Hemland och hemspråk

De boende som jag träffade kom ifrån Afghanistan, Angola, Bosnien, Elfenbenskusten, Eritrea, Irak, Kurdistan (Iran) och Somalia. De språk de talade i sina hemländer var persiska, portugisiska, bosniska, franska, tigrinja, arabiska, kurdiska och somaliska.

Resultat/Diskussion

Kunskap och intresse

Det var tydligt att väldigt få av de boende kände till något om Gyttorps centrum och dess arkitekt. Av de som kände till arkitekten Ralph Erskine och Gyttorps kulturella värde var det först och främst barn och ungdomar. Varför det just är denna grupp som har mest information kan man spekulera i. En anledning kan vara att denna grupp har bättre kunskaper i svenska samt i stort är nyfikna på sitt bostadsområde. Vissa av ungdomarna hade även fått information i skolan om Gyttorps centrum. Det var dock ingen i Gyttorps skola som informerat barnen vilket kan tyckas lite underligt skolan är belägen invid bostadsområdet samt är ritad av arkitekten Ralph Erskine. Enar Moberg från Gyttorps Byalag har dock tagit kontakt med Gyttorps skola och ska inom en snar framtid få hålla lektioner med mellanstadielever där han ska föreläsa om Ralph Erskine samt ge guidningar i Gyttorps centrum.²

Det verkar finnas ett stort intresse bland de boende med utländsk bakgrund att få mer information om Gyttorps centrum och dess kulturmiljö, detta framkom tydligt vid min dörrknackning i området. Ett flertal personer uttryckte ett stort intresse att få lära sig mer. En kvinna sa att hon gärna ville lära sig mer om Gyttorps centrum och dess kulturhistoriska värde så att hon kunde förmedla den kunskapen vidare till sina barn.

Informationsvägar

Hur informationen ska spridas, genom broschyrer, skyltar eller guidningar, är det dock lite blandade meningar om. De flesta, 64 %, av de tillfrågade tyckte att broschyrer var ett bra alternativ. (OBS! Här kunde de boende välja mer än ett alternativ.) Ett flertal av de boende nämnde att om de fick en broschyr kunde de sitta hemma i lugn och ro och läsa och om det var några svåra ord kunde de då slå upp dem i ett lexikon. En annan sak som skulle vara bra med en broschyr är att den går att läsa när man har tid, jämfört med en guidning där man måste passa en viss dag och tid.

Det som jag anser vara positivt med en broschyr är att den kan tryckas i en ganska stor upplaga och på så sätt distribueras till ett större antal människor. Den kunde även delas ut till nyinflyttade i området samt till tillresta turister.

Det som kan vara negativt med en broschyr är att den försvinner i all den pappersmängd som vi alla idag får i våra brevlådor. Och om broschyrer trycks i en mindre upplaga är det lätt att den tar slut och inga fler intresserade kan ta del av den insamlade informationen.

29 % röstade på att skyltar med bra information skulle sättas upp i området. En skylt skulle kunna sättas upp vid torget i Gyttorps centrum. Detta är även något som Gyttorps Byalag förordar.³ De vill även ha en orienteringstavla över området. Även Norabostäder är positiva till skylt/skyltar.⁴ Något som är positivt med skyltar är att fler personer kan ta del av informationen, t.ex. turister. Något negativt med skyltar är att de kan råka ut för skadegörelse.

---

² Moberg, 2008-11-12

³ Moberg, 2008-10-15

⁴ Östberg, 2008-10-24

Detta var även en synpunkt om en av de boende hade. Det kan även vara svårt för vissa personer med utländsk härkomst att förstå all svensk text som står på skylten/skyltarna. Det blir inte lika lätt att slå upp svåra ord i ett lexikon som man kan göra om man har texten framför sig hemma.

Endast 7 % röstade på att guidningar skulle ordnas i området. En förfrågan kom upp om att få guidning på persiska. Guidningar är något som redan nu utförs av Gyttorps Byalag för turister och andra intresserade. En guidning skulle vara bra för de personer som har svårt för det skrivna språket. Något negativt, som även nämndes av några av de boende, är att man till en guidning måste passa en specifik dag och tid.

Språk

Om informationen om Gyttorps centrum kommer att tryckas i broschyrer och/eller på skyltar så är det viktigt att en del av texterna finns på fler språk än svenska. Enligt en av de boende är de största ickesvenska språk som talas i Gyttorp arabiska och persiska. Efter min dörrknackning i området så har jag även förstått att en större grupp talar kurdiska. Enligt en rapport som utgivits av Länsstyrelsen i Örebro län⁵ var den största gruppen immigranter till Örebro län år 2007 personer från Irak (arabiska). En annan större grupp var personer från Somalia (somaliska).

Det enda gemensamma språket som de boende i Gyttorp har är svenska. Dock kan svenskan ibland vara svår att förstå för de boende, speciellt om de inte bott i Sverige under någon längre tid. En kvinna berättade för mig att hon speciellt har svårt att läsa och skriva svenska då hon aldrig har lärt sig att skriva och läsa på sitt eget hemspråk. Vissa av de boende med utländsk härkomst har dock mycket goda språkkunskaper och kan upp till 5 olika språk. Vilket språk som den tänkta informationen ska skrivas på, förutom svenska, är något som måste utredas vidare i etapp 2 av projektet.

Norabostäder

Ett tydligt svar som går att utläsa från intervjuerna är att ingen av de boende har fått information från Norabostäder om att de bor i ett byggnadsminne och att det har ett stort kulturhistoriskt värde. Enligt Karin Östberg⁶, marknadschef Norabostäder, har företaget varit relativt dåliga på att upplysa och informera de som bor i Gyttorps centrum om det kulturhistoriska värdet som Gyttorps centrum har. Man håller dock på med att göra om sin hemsida och på den nya hemsidan kommer det att finnas med mer information om Gyttorps centrum och dess kulturhistoriska värde. Norabostäder har även en ny broschyr under produktion som riktar sig till nya tilltänkta hyresgäster där alla Norabostäders bostadsområden presenteras mer utförligt, då även Gyttorps centrum.

Karin Östberg medger även att de bovärdar/fastighetsköpare som jobbar för Norabostäder inte har fått så mycket information om Gyttorps centrum. För att råda bot på detta har nu Enar Moberg blivit inbjuden till ett personalmöte för att hålla ett föredrag om Ralph Erskine och Gyttorps centrum.⁷

---

⁵ Fakta om integrationen i Örebro län, sid 7

⁶ Östberg, 2008-10-24

⁷ Östberg, 2008-10-24

Vid mitt möte med Karin Östberg nämnde hon att Norabostäder var något fundersamma över att informationen bara skulle riktas till boende med utländsk bakgrund. De vill att informationen ska gå till alla hyresgäster. Detta tycker jag är en fullt förståelig synpunkt. Emellertid kan skyltar och broschyrer som eventuellt kommer att produceras kunna läsas av alla, inte enbart av de boende med utländsk bakgrund. Dock viktigt att alla boende förstår informationen.

Etapp 2

Fortsättning på projektet

Då det finns ett stort intresse hos de boende att få lära sig mer om Gyttorps centrum bör projektet fortsätta i en etapp 2.

Jag anser att man bör producera både en broschyr samt minst en skylt till området. Broschyren ska innehålla mer information som de boende kan läsa hemma i lugn och ro. Skylten/skyltarna ska ha kortare texter som beskriver området.

Det är viktigt att man får ihop en arbetsgrupp bestående av ett flertal av de boende med blandade nationaliteter. För att det ska bli ett bra integrationsprojekt bör även några boende med svensk bakgrund ingå i projektet och diskussionerna. Även om man under etapp 2 kommer att få integration mellan de boende med utländsk härkomst är det även av stor vikt att svenskar deltar och är intresserade. I gruppen kan diskussioner föras hur de olika texterna ska utformas så att så många som möjligt kan ta del av dem.

Problematik och tidigare erfarenheter

En risk man tar när man diskuterar personer med utländsk bakgrund är att man inte behandlar personerna som individer utan som en homogen grupp. Bara för att flera personer har utländsk bakgrund behöver de inte ha samma förkunskaper och behov. Vi har alla olika förutsättningar och olika intressen. Detta är viktigt att komma ihåg under etapp 2 av projektet.

Det är även viktigt att ta del av tidigare erfarenheter från tidigare integrationsprojekt. Enar Moberg har berättat om ett projekt som utfördes i Gyttorp för ca 8 år sedan. Projektet handlade om odling och läkevaxter och var finansierat via ESF. I projektet deltog 6 kvinnor med utländsk bakgrund samt 6 svenska kvinnor. Projektet skulle bl.a. mynna ut i en skrift om läkevaxter. Projektet stötte på flera problem. Bl.a. var den tolk som man anställt en man, vilket inte var det bästa då alla deltagarna var kvinnor. Flera av kvinnorna var analfabeter vilket bidrog till att ingen skrift blev färdig. Det visade sig även att kvinnorna med utländsk bakgrund vanligtvis inte odlade i sina hemländer utan att det var männen som skötte den sysslan. Av dessa erfarenheter kan man dra slutsatsen att det är viktigt att tänka på alla deltagande som individer samt att inte ha några förutfattade meningar.

Samarbetspartners

I etapp 2 utförs projektet i samarbete med Länsstyrelsen i Örebro län, Norabostäder, Gyttorps Byalag samt Nora kommun (kultur – och fritidsavdelningen).

Käll- och litteraturförteckning

Muntliga källor

Östberg Karin, Marknadschef Norabostäder, möte på Norabostäders kontor: 2008-10-24.

Enar Moberg, Ordförande Gyttorps Byalag samt ordförande i Nora kultur - och fritidsnämnd.
Intervju i Gyttorp: 2008-10-15. Telefonsamtal: 2008-11-12.

Rolf Nielsen, Kultur - och fritidschef, Nora kommun, telefonsamtal: 2008-11-12.

Internetsidor

http://www.t.lst.se/NR/rdonlyres/D16A918B-8C6B-410B-A441-AC32BB5D4851/0/fakta_om_integrationen_i_orebro_lan.pdf

Fakta om integrationen i Örebro län, publ. nr 2008:33 (2008-11-10)